

Nr 211.

Av herr **Kristensson**, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i fråga om inrättande av en statens brandförsäkringsanstalt.

Under det senaste halva seklet har försäkring mot brandskada tagit en oerhörd omfattning. Försäkringsverksamheten drives dels av bolag med huvudsakligen vinstsyfte, dels ock av ömsesidiga försäkringsanstalter. Medan de förra äro rena affärsföretag, så äro de senare endast ett medel att fördela förlusten vid inträffad eldsvåda på ett så stort antal som möjligt, varvid ömsesidighetsprincipens tillämpning bortelimerar bolaget-mellanhanden för att på så sätt söka åstadkomma billigare brandförsäkringsavgifter. Den stora utsträckning, som ömsesidighetsanstalterna på senare tid ernått, tyder otvivelaktigt på att de bereda sina delägare avsevärda förmåner.

Men under det de enskilda medborgarna sålunda sökt i detta hän- Det allmänna och brandförsäkringen. seende tillvarataga sina intressen, så har *det allmänna*, i vad det representeras av staten med underlydande landsting, kommuner etc., föga eller intet åtgjort för att även åt sig bereda vissa förmåner och lättnader. I allmänhet brandförsäkras icke statens egendom, därför att den på grund av sin stora omfattning bildar så att säga en egen försäkringsstock, inom vilken samma lagar göra sig gällande som för brandförsäkringsanstalter i allmänhet. Äger brandförsäkring det oaktat rum, så beror det på särskilda omständigheter. Däremot är förhållandet helt annorlunda med landstingen och kommunerna, vilka var för sig på grund av sin litenhet måste försäkra sin egendom. En stor del, kanske allra största, varom dock uppgifter såvitt jag vet för närvarande saknas, torde vara försäkrad, i affärsbolagen, som sålunda bereda sig vinst på det allmännas bekostnad. Egendomligt nog ha mig veterligt statsmakterna i vårt land hittills icke

åtgjort någonting för att åt det allmänna tillförsäkra denna företagarevinst, och det torde därför icke vara en dag för tidigt att undersöka, huruvida inrättandet av en statens brandförsäkringsanstalt för i främsta rummet publik egendom, såsom skolor, kyrkor, sjukhus, kommunala affärsbyggnader och inrättningar m. m., kunde vara ändamålsenligt ur ekonomiska och andra synpunkter.

*Bör staten
brand-
försäkra?*

Huruvida statens tillvägagångssätt att icke i allmänhet brandförsäkra sin egendom är fullt ändamålsenligt, kan utan tvivel ställas i fråga. Om en större brandolycka något år skulle inträffa, så medförde detta kännbara budget-tekniska olägenheter. Låt oss antaga, att flottans varv i Karlskrona brinner, så skulle en sådan brand ha obehaglig inverkan för de närmaste åren på femte huvudtiteln och därmed också på budgeten i dess helhet. Större eldsvådor komma alltid att såväl för respektive verk som för statens utgifter över huvud taget omedelbart öva ett störande inflytande. Något sådant behövde icke ifrågakomma, om en på fondering grundad statens brandförsäkringsanstalt vore upprättad. För varje år inginge i ett verks utgiftsstat en viss avgift till denna anstalt. I verkligheten bleve detta icke annat, än att verket i fråga uppförde beloppet på sin kreditsida och brandförsäkringsanstalten detsamma på debetsidan, ty medlen överföras ju endast från ett statens verk till ett annat. Såsom ett typiskt exempel på olägenheterna med nu tillämpade princip må för övrigt anföras, att ruinerna efter den stora slottsbranden i Köpenhamn för ett par tiotal år sedan ännu äro ett synligt vittnesbörd på svårigheterna för en stat att täcka genom eldsvådor uppkomna större förluster, varför också danska staten vidtagit vissa åtgärder för att vara mera förberedd på en liknande olycka.

*Stora värden
att brand-
försäkra.*

Huru stor tillslutning en statens brandförsäkringsanstalt bör och kan omfatta, får givetvis en eventuell utredning giva vid handen. Jag vill endast här påpeka, att det ingalunda rör sig om småsummor, även om endast det allmännas egendom skulle komma i fråga. I första hand hade man väl att räkna med att alla landstings, kommuners, hushållnings-sällskaps, kyrkans och under statens eller allmänna institutioners förvaltning stående fonder tillhörig egendom i denna anstalt försäkrades. Dessutom kunde tagas under övervägande, huruvida icke samfund, föreningar och sällskap m. m., som i en eller annan form erhålla stats- eller annat allmänt understöd eller förmån, må som villkor för desammas åtnjutande brandförsäkra i statens anstalt.

Jag är icke i tillfälle att vid denna motions avgivande anföra det totala brandförsäkringsvärdet av nu nämnt slag. Men jag vill anföra några siffror, som kunna i någon mån visa, vad det rör sig om. I Sveriges officiella statistik för år 1909 upptagas landskommunernas tillgångar till bl. a. följande belopp:

Folkskolehus	67,773,100
Fattigvårdsanstalter.....	19,380,550
Sockenstugor	1,564,842

Stadskommunernas tillgångar voro bl. a. följande:

Rådhus, stadshus och stadshotell	18,581,000
Tull och packhus	5,658,881
Fattigvårdsanstalter.....	13,235,869
Sjukhus	20,352,001
Läroverkshus	21,086,917
Folkskolehus	33,199,139
Gas- och elektricitetsverk	48,284,359

Kyrkorna i landskommunerna upptagas i omnämnda statistik till ett belopp av 99,212,618 kronor och i stadskommunerna till 31,510,033, och de ecklesiastika boställena m. m. till respektive kronor 58,979,241 och 13,021,027.

Ur det i dagarna utkomna arbetet om Sveriges nationalförmögenhet av I. Flodström må lämnas följande tabell, utvisande i stort sett samma sak, den bevillningsfria fastigheten 1908 av annat slag än jordbruksfastighet med vissa avdrag (landstingen äro inräknade i kommunerna):

	Tillhörande staten	Tillhörande kommuner, för- eningar m. m.	Tillhörande bolag och en- skilda personer	Summa Kronor
Kyrkor och bönhus	6,138,000	135,731,600	661,600	142,531,200
Undervisningsanstalter	12,370,100	121,866,430	2,600,900	136,837,430
Fattigvårds-, fångvårds-, sjukvårds- och barna- vårdsanstalter	23,223,700	95,487,700	629,500	119,340,900
Byggnader för förvaltningen	29,610,400	31,716,700	—	61,327,100
Industriell egendom	3,672,900	11,480,300	—	15,153,200
Annan egendom.....	24,950,840	106,539,400	136,800	131,627,040
Summa	99,965,940	502,822,130	4,028,800	606,816,870

Vid 1911 års slut i kraft varande svensk försäkringssumma utgjorde för de största försäkringsanstalterna enligt kungl. försäkringsinspektionens officiella rapporter:

A. *Vinstbolag:*

Skandia	1,926,888,840 kronor
Svea.....	1,147,887,779 »
Skåne	633,059,718 »

B. *Ömsesidiga:*

Städernas Allmänna brandstodsbolag.....	766,355,731 kronor
Allmänna brandförsäkringsverket för byggnader på landet 198,158,751	» .

Som synes, komme en statsanstalt för publik egendom att kunna i storlek tävla med de största hittillsvarande ömsesidiga bolagen och, därest även enskilda finge försäkra i denna anstalt, måhända jämväl med de större vinstbolagen.

*Premier eller
uttaxering.*

En eventuell utredning angående inrättandet av en dylik anstalt torde även böra omfatta, huruvida premier och fondering eller uttaxeringsprincipen bör läggas till grund. Ehuru man torde kunna redan på förhand hålla före, att inbetalning av premier, grundade på statistiska beräkningar, ur flera synpunkter är att föredraga, så är det dock måhända lämpligt att även i detta hänseende icke ge direktiv. Redan här torde dock böra framhållas, att vid starten av en sådan anstalt byggd på premier, staten med sina till anstaltens storlek proportionsvis hart när obegränsade tillgångar icke nödvändigt behöver förskottera något belopp motsvarande bolagens aktiekapital. Därest under ett av de första åren, innan tillräckliga fonder hunnit anskaffas, en större brand skulle äga rum, så kunde denna anstalt låna erforderligt belopp av staten, som hade motsvarande fordran på anstalten. Alla de andra fördelarna för staten av denna fondbildning utom de rent försäkringstekniska anser jag mig i detta sammanhang icke behöva uppräknas, ehuru givet är, att ju större de befinnas vara, ju större bliva också skälen för en sådan anstalts inrättande.

*Öppen för
allmänheten.*

I vad mån anstalten kan och bör göras öppen för allmänheten får även lämnas att utreda. Dock synes det, som om enskilda personer vore bäst betjänta av att rätt lämnas för dem att, om de så önska, få försäkra i statens anstalt. Brandförsäkringsaktiebolagen i vårt land ha bildat

ett slags kartell med huvudsakligt syfte att hålla så höga premier som möjligt. Då de större industriföretagen och lantegendomarna genom sina stora ansvarssummor och ringa antal icke lämpligen kunna och oftast icke heller få tillhöra nuvarande ömsesidighetsbolag, så är följden den, att de för närvarande i viss mån kunna sägas vara prisgivna åt de stora brandförsäkringsaktiebolagens godtyckliga premiesatser. Statens anstalt borde i främsta rummet ha till syfte sina försäkringstagares bästa genom låga, rättvisa, men för anstalten och vederbörlig fondbildning dock fullt tillräckliga premier. Industrien själv och dess konkurrenskraft gent emot utlandet kan endast vinna på, att nämnda kartells extra »brandskattning» omöjliggöres, och om samtidigt staten skulle erhålla någon vinst genom sådan verksamhet, så är ju därmed ingen skada skedd.

En och annan gör för sig själv måhända den stilla reflexionen, att en sådan anstalt icke egentligen medförde något annat än ett nytt ämbetsverks inrättande med massor av tjänstemän och löntagare och med ökade utgifter för staten. Utan att närmare ingå på hur denna anstalt kan och bör organiseras, måste jag dock framhålla ett par synnerligen viktiga omständigheter. För det första behövas inga kostnader för *anskaffning* nedläggas. För de större vinstbolagen lära anskaffningskostnaderna uppgå till 10 à 15 % på de inbetalda premierna. Jag är förvissad om, att jag härvidlag icke är alltför illa underrättad. Trots dessa höga anskaffningskostnader, uppgå bolagens vinster till mycket avsevärda belopp. Härav följer, och det torde en utredning säkerligen ådagalägga, att stora summor, utgörande anskaffningsutgifter och vinster på nuvarande premier, stå till förfogande till avlöningar av den erforderliga personalen.

Men nu är för hundratals millioner allmän egendom försäkrad i vinstbolagen. Betaltes premierna för dessa millioner i stället till en statens anstalt, så erhöles denna: 1) den del av premien, som går till löpande administration, 2) den del av premien, som går till anskaffningskostnader, och 3) vinsten för bolaget, sedan brandskadorna utbetalats. Utan att draga bestämda slutsatser i förväg, förefaller det dock, som om man hade mycket grundad anledning antaga, att statsanstaltens administrationskostnader mer än väl täcktes av de utgifter, som det allmänna redan nu har för brandförsäkring. Utredningen får ju närmare klargöra den saken, men nog förefaller det, som om man på förhand kunde med tämlig visshet förutspå, att utredningen kommer att utvisa

Administra-
tionskost-
nader.

icke blott, att det allmänna icke finge några nya utgifter utöver de nuvarande, utan tvärtom gjorde vinst på affären.

Statsmakterna binda sig dock icke, om de gå med på en utredning av frågan, mer begäres icke, och jag för min del skall bli den förste att yrka avslag, därest utredningen skulle visa, att anstalten medförde ökade utgifter för det allmänna.

*Återförsäk-
ring.*

Jämväl frågan om återförsäkring i andra brandförsäkringsföretag bör, enligt min mening, utredas.

*Statens för-
måga att sköta
sådan verk-
samhet.*

Huruvida staten förmår organisera och leda en verksamhet av här ifrågasatt slag, bestrides från visst håll. Men när staten kan sköta järnvägsrörelse och en mängd andra svåra saker, så förefaller det, som om denna sak åtminstone icke utan vidare kan avfärdas med ett dylikt argument.

På grund av det anförda får jag anhålla,

att Riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, det Kungl. Maj:t täcktes snarast möjligt låta utreda, huruvida, i vad mån och på vad sätt en statens brandförsäkringsanstalt kan och bör inrättas, samt för Riksdagen framlägga det förslag, vartill en sådan utredning kan föranleda.

Stockholm den 30 januari 1913

Emil Kristensson.

Nr. 212.

Av herr **Åkerlund**, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i fråga om ändrade bestämmelser för bidrag av statsmedel vid anläggning av allmän väg.

(Återtagen.)